

El Museu de l'Exili de la Jonquera

ENRIC PUJOL

Historiador i comissari del projecte del Museu del Exili

Exiliats republicans travessant la frontera pel Pertús al febrer de 1939. Studio Chauvin. Fotografia: reproducció Pep Parer

El Museu de l'Exili de la Jonquera parte de la experiencia del gran éxodo provocado por la guerra civil de 1936-39 a fin de mostrar cómo el fenómeno del exilio es una constante de la historia de Catalunya y de la historia universal. Por esa razón se ha previsto que la exposición permanente se centre en este episodio histórico de la segunda mitad de los años treinta y que, por medio de diferentes exposiciones temporales, se pueda ampliar, territorial y cronológicamente, el análisis del fenómeno en general. Desde esta perspectiva, es básica la creación de un Centro de Estudios que impulse nuevos estudios y que disponga de un programa de investigación y de recopilación documental propio. Asimismo, resulta imprescindible la realización de un museo virtual que permita la consulta, via internet, de las muestras expuestas y que posibilite el acceso a una gran base de datos informática sobre los exiliados.

The Museum of Exile (Museu de l'Exili) at La Jonquera is built around the experience of the great exodus brought about by the 1936-39 Spanish Civil War, using it to illustrate how exile is a recurring phenomenon in Catalan and universal history. Its permanent exhibition will therefore concentrate on this episode which took place during the second half of the 1930s. The scope of

GÈNESI I MOTIVACIONS DEL PROJECTE

El record de l'exili republicà és encara ben viu, no tan sols per a aquells que directament o indirectament el patiren, sinó per àmplies capes de la població catalana actual que, des de ja fa temps, han manifestat un gran interès en la realització d'un museu com el que ara s'aborda.

Un interès que, lluny de minvar amb el temps, no ha fet sinó créixer, fins al punt que a hores d'ara no és agosarat afirmar que l'exili ha passat a ésser un element de referència inesborrable de l'imaginari col·lectiu català i europeu contemporani. Enllà, però, de la consideració del gran públic, la qüestió de l'exili republicà, i de la resta d'exilis esdevinguts al llarg dels temps, constitueix una temàtica historiogràfica de primeríssim ordre. Encara que només ens cenyíssim al període contemporani, foren milers i milers les persones que en quedaren afectades, moltes de les quals visqueren molts d'anys (o la resta de llurs vides) als països d'acollida, on sovint hi feren una aportació rellevant. Molts d'ells també reflexionaren i deixaren constància de la seva condició i de les seves vivències. Existeix, doncs, un immens llegat de l'exili que, avui per avui, no ha estat encara recuperat, malgrat l'esforç fet des de diferents instàncies en aquest sentit. Cal que sigui una institució sòlida, ben dotada amb recursos públics (perquè pugui fer una feina sistemàtica, constant i rigorosa), la que abordi la tasca de recuperar tot aquest llegat i la que vetlli per la seva preservació

its analysis is also to be extended to cover other elimes and eras through a series of temporary exhibitions. A fundamental part of the museum's remit is the setting up of a Study Centre to encourage new studies and to manage its own research programme and documentary collection, and also a "virtual museum" enabling Internet consultation of material on show and giving access to a major database on exiles.

i difusió entre un públic al màxim d'extens. Aquest és l'objectiu de base a què s'han compromès les dues principals institucions promotores de la proposta: l'Ajuntament de la Jonquera i el Museu d'Història de Catalunya.

L'organisme municipal feia temps que sospesava la possibilitat d'acollir en el seu territori una realització de caire museístic que estigués arrelada a la història de la població i que li servís de promoció exterior i de captació turística d'una part de l'immens flux humà que anualment passa per la població (unes onze milions de persones a l'any). Es consideraren diferents propostes (com la creació d'un museu de l'Albera, del fet fronterer, del contraban o de l'exili) i en un principi es pensà en un centre que les acollís totes. Per acabar de definir la proposta, es cercà l'assessorament del Museu d'Història de Catalunya. Ja en els primers contactes conjunts s'arribà a la conclusió que calia centrar-se en un sol tema (per tal de poder-lo aprofundir de manera rigorosa) i que calia escollir aquell que respongués a una necessitat àmpliament sentida i que, per tant, pogués tenir una major projecció enllà d'uns interessos estrictament locals o comarcals. La temàtica de l'exili era la que millor s'adequava a aquests propòsits, ja que estava estretament lligada a la història local i comarcal, posseïa una inequívoca dimensió nacional i permetia un tractament de caire internacional.

A l'estiu del 2001 es féu ja una primera aproximació a les línies mestres del pla director que es presentà a finals de l'any següent. Es partí de la consideració que un museu (d'acord amb la concepció actual del terme) havia de complir no tan sols una funció merament de conservació i expositiva, sinó que també havia de fer una tasca de recerca i de divulgació dels resultats obtinguts, cosa que implicava la creació d'un centre de recerca adjunt. D'aquí que al costat del nom «Museu de l'Exili», a mena de subtítol, hi hem adjuntat la designació «Centre de Recerca sobre l'Exili i les Migracions Contemporànies». Així mateix, per reforçar el seu caràcter dinàmic, al costat d'una exposició de caràcter permanent, cal que es facin anualment exposicions de caire temporal. Entenim que la preservació i el desenvolupament de la memòria de l'exili republicà implicava necessàriament l'anàlisi del fenomen global de l'exili (cosa que voldria dir fer extensiu l'àmbit d'estudi a exilis d'altres èpoques i d'altres països) i la seva ubicació dins la temàtica més general de les migracions. Pensem que una societat que ha patit un exili polític tan important com el desfermat pel resultat de la guerra civil i que tan sovint al llarg de la seva història ha hagut d'emigrar a d'altres indrets per raons de caire econòmicosocials (i que, inversament, ha hagut d'acollir en el seu territori gent de procedència molt diversa que ha assumit el país com a propi) conserva una sensibilitat especial envers aquestes qüestions.

A l'hora d'abordar la nostra proposta vam tenir ben presents d'altres concrecions museístiques de caràcter internacional que vam considerar afins,

¹ Aquest article es basa en el projecte museològic elaborat per Enric Pujol i Jaume Santaló (historiadors) i Ignasi Cristià (escenògraf).

sobretot aquestes: American Family Immigration History Center, d'Ellis Island (USA), Museum of the Jewish People -The Nahum Goldmann Museum of the Jewish Diaspora (Israel), Musée de la Résistance et de la Déportation de l'Isère (França), United States Holocaust Memorial Museum (USA) i Gernikako Bakearen Museo Fundazioa-Fundación Museo de la Paz de Gernika (País Basc).

TEMÀTICA I FOCUS D'INTERÈS PREFERENTS

Hem establert una gradació, des d'aquella matèria que es pot considerar com la més especialitzada i específica del museu fins a la que posseeix un caràcter més general, però que manté una relació estreta amb el tema que ens ocupa.

- A. L'exili republicà català del 1939
- B. L'exili provocat per la guerra d'Espanya 1936-1939 (exiliats del 1936 inclosos)
- C. Els exilis catalans de tots els temps (amb especial atenció als contemporanis)
- D. Catalunya com a indret de refugi (des dels fugitius de la revolució francesa, a finals del segle XVIII, fins als fugitius de la Segona Guerra Mundial)
- E. Les migracions catalanes de tots els temps (amb especial atenció a les contemporànies)
- F. Les migracions històriques als territoris catalans (des dels occitans del període modern, fins als andalusos i murcians de la segona meitat del segle XX, i a l'actual immigració africana)
- G. Els grans exilis internacionals contemporanis
- H. Les grans migracions internacionals contemporànies
- I. D'altres temàtiques afins vinculades al fet fronterer (l'exili interior antifrancista, el contraban, els maquis...)

EMPLAÇAMENT: PER QUÈ A LA JONQUERA?

A Catalunya, la memòria de l'exili republicà s'ha preservat, de manera especial, en dues grans zones. Una és l'Alt Empordà, que fou l'escenari central de l'etapa final de la Generalitat republicana i de la retirada de centenars de milers de persones, entre les quals hi havia els principals dirigents de la Generalitat, de la República espanyola i del govern autònom basc. L'altra, la Catalunya del Nord, que fou el primer refugi de la gran massa dels vençuts i que, per a molts, constituï també la primera experiència de l'extrema duresa de la nova vida que els esperava. En totes dues zones, hi trobem nombrosos elements evocadors d'aquells fets, fins i tot el mateix paisatge.

2. Exiliats republicans. Studio Chauvin. Fotografia: reproducció Pep Parer

3. Els soldats són obligats a deixar els maquis. Studio Chauvin. Fotografia: reproducció Pep Parer

4. Camp de refugiats a Sant Cebrià, 1939. Studio Chauvin. Fotografia: reproducció Pep Parer

satge ho és, d'evocador. No ha de sobtar, doncs, que l'emplaçament escollit per ubicar el futur museu sigui el municipi de la Jonquera.

La seva privilegiada situació, a cavall de les dues planes bessones de l'Empordà i el Rosselló, i enmig del gran corredor litoral català, ha convertit aquesta població no tan sols en testimoni privilegiat de l'èxode republicà (ja que fou el principal pas de fuga dels qui esdevingueren exiliats), sinó també d'altres molts exilis al llarg de la història i d'un gran nombre de migracions massives de sud a nord, i viceversa. Aquesta circumstància i l'explícita voluntat d'esdevenir la població encarregada de vetllar per la preservació del record de tots aquests exilis i migracions justifiquen la conveniència de la seva elecció com a seu del futur centre museístic.

A tot plegat, cal afegir-hi que la població disposa d'un espai privilegiat on allotjar el museu, al mateix carrer major, que anteriorment havia estat un teatre i del qual actualment s'ha conservat només *la caixa* de l'edifici (que junt amb el sostre van ésser rehabilitats fa pocs anys) i que s'utilitza com a zona de pas entre el centre de la vila i la vora del riu que travessa el municipi.

OBJECTIUS GENERALS I ESPECÍFICS

- A. Crear un centre museístic i d'investigació d'àmbit internacional
- B. Emprendre la recuperació sistemàtica del llegat de l'exili i de la diàspora catalana contemporània.
- C. Reivindicar l'estudi de l'exili com a constant històrica i com un dels fenòmens més importants de la història de la Catalunya contemporània i, en general, de la història universal del segle XX.
- D. Evidenciar la seva especificitat, però també els punts de contacte que manté amb un altre fenomen històric de gran transcendència: les migracions.
- E. Registrar el llegat que han deixat les successives immigracions a les terres catalanes.
- F. Demostrar la compatibilitat i interconnexió entre la recerca-estudi d'un tema, la difusió dels resultats obtinguts i la seva concreció expositiva; així com evidenciar la viabilitat de l'ús de les noves tecnologies en aquest propòsit.
- G. Estimular la formació crítica dels ciutadans i ciutadanes, la difusió dels valors democràtics i la consecució d'un món més just i lliure.
- H. Incentivar culturalment una localitat (la Jonquera) que ha quedat marginada dels circuits convencionals i situar-la en el mapa museístic de Catalunya i del món.

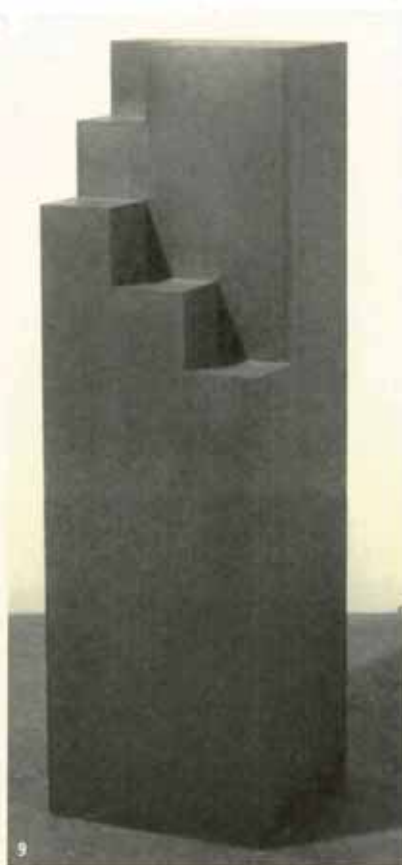

L'EXPOSICIÓ PERMANENT

La temàtica de l'exposició permanent, que ha d'ésser la més extensa i el reclam bàsic del museu, estarà dedicada a l'exili republicà del 1939, als seus antecedents i a les seves repercussions més immediates. Elaborada en funció de públics molt diversos, aquesta exposició ha de posar a disposició dels visitants diversos nivells de lectura que permetin una major o menor complexitat interpretativa sense apartar-se en cap moment de la rigorositat científica que, inexcusablement, ha d'ésser el principi rector del centre. Naturalment, es parteix del principi que el rigor no ha d'estar renyit amb l'amenitat. Així, es té en compte la necessitat de compatibilitzar els recursos audiovisuals i diferents formes d'escenificació amb d'altres de més tradicionals com poden ésser els panells explicatius o l'exposició de documents d'interès.

5, 6 i 7. Refugiats i soldats camí de l'Exili. Studio Chauvin. Fotografia: reproducció Pep Parer

8. Tropes Nacionals a la frontera. Studio Chauvin. Fotografia: reproducció Pep Parer

9. *El político. Alegoría de la República española*, obra d'Alfons Alzamora. © de la fotografia: Martí Gasull

10. *Cami de l'Exili*, obra de José María Guerrero Medina. © de la fotografia: Martí Gasull

11. *Columna de concentrats*, obra de José María Guerrero Medina. © de la fotografia: Martí Gasull

12. *Camí d'exiliats*, obra de José María Guerrero Medina. © de la fotografia: Martí Gasull

13. *Exiliats a l'estació de Portbou*, obra de José María Guerrero Medina. © de la fotografia: Martí Gasull

Tindrà tres grans blocs expositius. Un primer bloc estarà destinat als antecedents. En un espai relativament reduït, per mitjà de diferents recursos expositius (fotografies, cartells, documents d'època, vídeos...) s'hi explicaran els antecedents –interns i externs– que portaren a la guerra civil del 1936-39 i, a grans trets, es parlarà del desenvolupament bèl·lic desfavorable a les forces republicanes. En l'anàlisi de la situació catalana, caldrà partir de la proclamació de la República catalana el 1931 i la seva posterior conversió en Generalitat republicana. Caldrà fer una incidència especial a l'hora d'emmarcar el conflicte desfermat a Catalunya i a Espanya dins el gran enfrontament civil europeu que va dur a la Segona Guerra Mundial.

El segon bloc està destinat a la retirada. L'episodi de la massiva retirada republicana cap a l'Estat francès, pel seu component dramàtic i perquè constituï pròpiament l'inici de l'exili, mereix ocupar l'espai central de la mostra i tenir un tractament especial. Aquí és on els mitjans audiovisuals i escenogràfics han de tenir una preeminència absoluta. Cal que el visitant es vegi literalment immersit en aquell èxode. Que sigui un més en la massa dels fugitius, que arribi a viure els repetits bombardeigs amb què se'ls castigà i que, un cop traspassada la ratlla fronterera, vegi les duríssimes condicions del confinament en els camps de concentració. El tercer bloc tractarà de la diàspora. Caldrà resseguir les grans direccions de l'exili, per evidenciar la gran dispersió que s'experimentà durant els anys immediats a la fi de la guerra civil i de l'esclat de la Segona Guerra Mundial. Seria molt interessant que en aquest bloc es fes referència a la participació catalana en aquest gran conflicte bèl·lic internacional.

En aquest espai hi ha d'haver una de les iniciatives més ambicioses del centre: el memorial virtual de l'exili. Es tracta d'un dels principals pro-

grames que haurà d'elaborar el Centre de Recerca del museu. Per mitjà d'una base de dades informàtica, el visitant podrà veure una fitxa mínima dels catalans que es van haver d'exiliar. En un principi, en la base de dades hi figurarien bàsicament les personalitats més conegudes, però progressivament s'haurà d'assolir una relació cada cop més exhaustiva. Naturalment, el pes de la confecció d'aquesta base de dades l'han de dur uns investigadors, però la participació dels visitants és també cabdal. En molts casos, ells mateixos ens poden proveir (perquè es pot tractar de familiars seus o d'amics) de les dades bàsiques de molts exiliats, avui per avui, anònims. Així mateix, aquesta participació es podrà fer també via Internet perquè encara molts familiars d'exiliats es troben fora de Catalunya (cosa que, a la vegada, servirà de promoció internacional del centre). D'aquesta manera, la participació i la implicació del públic i dels usuaris del centre museístic pot arribar a uns nivells que rarament s'aconsegueixen. Aquest pot convertir-se, doncs, en un element d'una atracció extraordinària.

Convindria habilitar també un altre espai on es recollissin, en àudio, alguns testimonis escollits de personalitats exiliades. No cal que la veu enregistrada sigui la pròpia del personatge escollit. Existeixen nombrosos testimonis escrits que poden ésser llegits i gravats. D'aquesta manera es podria reconstruir la història de les principals fases per les quals passaren els exiliats: la confiança que el triomf aliat a la Segona Guerra Mundial suposaria la fi del règim del general Franco, el desencís subsegüent, les motivacions del retorn a Catalunya, les raons per persistir en l'exili fins al final de la dictadura, etc.

LES EXPOSICIONS TEMPORALS

La realització d'exposicions temporals té una doble finalitat. D'una banda, ha de servir per poder cobrir les temàtiques afins a la de l'exposició permanent i també per poder desenvolupar aquells temes que només hi han estat apuntats. D'altra banda, ha de convertir el museu en un centre dinàmic que pot renovar una part de la seva oferta periòdicament i que, per aquesta raó, pot atraure novament un públic que ja coneix la mostra permanent, però que pot estar interessat en la temàtica de l'exposició temporal.

Així mateix, la dinàmica de recerca endegada en cada ocasió per a l'elaboració de les exposicions temporals ha d'ésser aprofitada per fer conferències i/o cursos específics i per a l'elaboració d'un catàleg que deixi constància i reculli les conclusions principals de la feina d'investigació preparatòria realitzada, el qual podrà ésser comercialitzat i servirà d'eina de promoció del museu. La temàtica que s'hi ha de desenvolupar és, òbviament, la dels exilis de tots els temps i les migracions contemporànies catalanes i europees o mundials, d'acord amb els centres d'interès ja exposats.

El Centre de Recerca del museu serà l'encarregat de programar, comissariar i dirigir la realització tècnica de les exposicions temporals, així com d'editar el catàleg corresponent. Naturalment, amb l'aprovació de l'organisme directiu del centre. Tot i aquesta aposta decidida a favor de la producció pròpia, també es podrà delegar o compartir el comissariat de certes exposicions amb alguns especialistes quan la temàtica ho requereixi, per tal d'assolir una mostra d'alt nivell científic i divulgatiu. Així mateix, el museu podrà acollir exposicions temporals de producció externa.

EL CENTRE DE RECERCA

El Centre de Recerca és l'organisme encarregat de mantenir viu i dinàmic el museu, i de dur a terme el seu programa d'investigació i de documentació. Per la temàtica de la qual s'ha d'ocupar, proposem que s'anomeni Centre de Recerca sobre l'Exili i les Migracions Contemporànies (CREMC).

Una de les funcions periòdiques del Centre de Recerca, com ja s'ha dit, ha d'ésser la concepció i realització de les exposicions temporals. Aquesta activitat és la que conferirà al museu el seu caràcter més dinàmic. Però, així mateix, el centre haurà de concebre i desenvolupar un programa d'investigació i de documentació imprescindible per al bon funcionament del museu, a partir sobretot de tres eixos bàsics: la confecció i manteniment del memorial virtual de l'exili, la realització d'una base de dades bibliogràfica virtual i la configuració d'un dipòsit documental especialitzat.

El memorial virtual de l'exili vol ésser una relació al màxim d'exhaustiva dels exiliats catalans del 1939. La pretensió d'exhaustivitat, doncs, se centrarà en aquest grup de gent. Tanmateix, es recolliran dades d'altres grups de gent exiliada en altres moments o procedents d'altres territoris. Però no es farà una feina sistemàtica amb aquests darrers grups fins que no existeixi un finançament específic per a aquesta recerca i s'hagi fet un avenç significatiu en la recollida de dades del grup preferent. Inicialment caldria elaborar una base de dades informàtica a partir del buidat sistemàtic d'obres de referència i d'estudis específics. Així, es podria aconseguir un bloc inicial de personalitats rellevants que progressivament s'haurà de completar amb els noms i les dades procedents de la participació directa i virtual del públic del museu. En les dades recollides, bàsicament haurà de constar el nom i cognoms de l'exiliat o exiliada, data i lloc de naixement, la data de la seva partida, l'activitat que realitzava en el moment de marxar, els indrets del seu exili, l'any que hi arribà i l'activitat que hi féu en cadascun; finalment, constarà l'any del seu retorn i lloc de residència o de la seva mort.

Pel que fa a la base de dades bibliogràfica virtual, pel fet que actualment ja existeixen diferents iniciatives disperses similars, convindrà fer sobre-

tot una feina de centralització, reordenació i complementació per tal que la base de dades resultant pugui ésser útil tant per al Centre de Recerca del museu com per a tots aquells usuaris que la vulguin consultar.

Una activitat molt rellevant del programa de documentació pot ésser la recerca i aplec sistemàtic de fons personals i testimonials de l'exili republicà del 1939. Caldrà fer una tasca prèvia de localització dels fons existents en l'àrea territorial més pròxima al centre, molt rica sobretot a l'altra banda de l'Albera, on encara hi ha molta gent que patí les conseqüències d'aquell exili. Una atenció especial mereixen les fotografies i els documents iconogràfics, per la seva potencial utilitat com a material expositiu. De tota manera, també existeix la possibilitat que el dipòsit definitiu dels fons recollits fos transferida a d'altres centres arxivístics, amb els quals es podrien signar convenis de col·laboració.

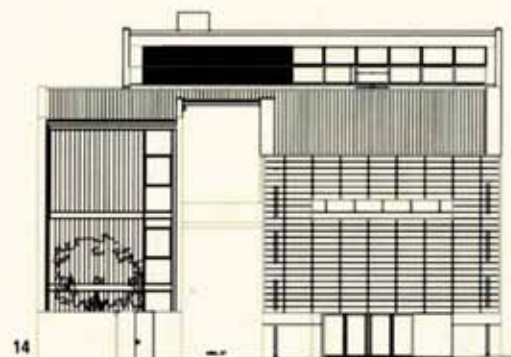
EL MUSEU VIRTUAL

L'ús de les noves tecnologies informàtiques fan possible el que en podríem dir museu virtual, que estén el centre museístic més enllà de l'espai físic del local habilitat per a la seva ubicació. Anteriorment ja s'ha parlat del projecte del memorial virtual de l'exili i de la base de dades bibliogràfica virtual que podrien permetre una participació a domicili d'un volum d'usuaris gens negligible que, alhora, seria susceptible d'esdevenir un públic físic que visités el centre museístic. Aquesta oferta virtual es pot veure enriquida per d'altres propostes que, via Internet, arribin a casa mateix dels interessats. Una d'imprescindible és la realització d'una pàgina web del museu que, a part de la informació bàsica del seu contingut i dels seus propòsits fonamentals, pugui mostrar virtualment tota l'exposició permanent del centre museístic. Una altra ha d'ésser un servei d'informació periòdica personalitzat (via correu electrònic) sobre les activitats del museu. D'aquesta manera es pot ampliar la nostra proposta museística en un àmbit que, tot i ésser intangible, té unes possibilitats extraordinàries de desenvolupament.

ELS ITINERARIS

L'àrea territorial més immediata i les comarques més pròximes a l'edifici del museu constitueixen, pel fet d'haver estat l'escenari principal de l'èxode republicà, un àmbit especialment adient per fer-hi diferents itineraris de visita i, doncs, són una àrea d'expansió del nostre projecte museístic.

Amb aquesta finalitat, s'hauran de confeccionar uns itineraris que caldrà posar a disposició dels visitants. D'aquesta manera, s'aconseguirà una implicació del museu en el territori més pròxim i, a la inversa, es propiciarà la incorporació de diferents municipis en el projecte museístic. A cada lloc escollit com a punt de l'itinerari s'hi pot instal·lar un panell

14 i 15. Plànols del projecte presentat pels arquitectes Rafael de Cáceres i Felip Pous per al futur Museu de l'Exili.

16

explicatiu que informi de l'interès de l'indret i la seva pertinença a un circuit que té com a gran punt de referència el museu. Així, tothom que, casualment, arribi a un dels punts d'aquest circuit (molts dels quals es troben en zones altament turístiques) tindrà coneixement de l'existència dels itineraris i del centre museístic de la Jonquera. Naturalment, això serà possible de fer-ho en els punts dels itineraris més pròxims al museu i que definim com a itinerari bàsic.

Sense entrar en detall, per raons d'extensió, sobre els punts concrets d'aquests itineraris, sí que hi distingim diferents grups en funció de la seva proximitat al museu. Així, els que configuren el que definim com a itinerari bàsic pertanyen a una àrea territorial que comprèn les comarques de l'Empordà (Alt i Baix), Vallespir, Rosselló, Conflent, Garrotxa i Gironès. Uns itineraris més llunyans, però encara en comarques relativament properes, podrien incloure aquelles poblacions que pertanyen al Ripollès, la Cerdanya, el Pallars Sobirà i la Vall d'Aran. Una atenció especial mereix el cas d'Andorra, ja que per la seva condició d'estat independent fou un indret de refugi i jugà un paper cabdal en les cadenes de fuga de paracaigudistes aliats durant la Segona Guerra Mundial.

17

En un nivell de major distància hi hauria els punts que havien acollit camps de concentració a l'Estat francès, fora de la Catalunya del Nord, com podrien ésser Agde (que acollí el «camp dels catalans») o El Vernet (l'avantsala dels camps d'extermini nazis), sense oblidar Bram, Masèras, Setfont, Gars, Rieucros... O bé les zones on, ja en règim de llibertat, s'hi agruparen un nombre considerable d'exiliats republicans, com ara Tolosa de Llenguadoc o Montpeller.

Encara més lluny, per bé que relativament abastable en un viatge de pocs dies, seria una ruta pels antics camps d'extermini nazis on van anar a raure nombrosos republicans catalans, com és el cas de Mauthausen (on hi ha documentades centenars de víctimes), Sachsenhausen, Buchenwald, Ravensbrück o Dachau.

PROGRAMA DE DIFUSIÓ I PEDAGÒGIC

No cal dir que la difusió de l'oferta genèrica i específica del museu i d'allò que s'hi ha produït és una qüestió de primer ordre i que cal dedicar molts esforços a fer-ne publicitat mediàtica.

16 i 17. Imatge de l'exposició «Una esperança desfeta: l'exili de 1939», organitzada pel Museu d'Història de Catalunya l'any 2000. © de la fotografia: MHC-Pepo Segura

Un aspecte, però, de la difusió que sovint és negligit és la necessitat de tenir una política editorial pròpia, que es fa imprescindible en la perspectiva de difondre els continguts de les exposicions, debats i seminaris que es realitzin en el centre.

El desenvolupament d'un programa pedagògic haurà d'ésser una de les prioritats del museu. No en va la formació de les generacions més joves és imprescindible a l'hora d'assegurar la perpetuació de la memòria històrica col·lectiva. Cal tenir present també que l'oferta escolar de la zona (a banda i banda de l'Albera) és molt notable i que constitueix, per tant, un públic potencial no gens negligible.

ESTAT ACTUAL DEL PROJECTE

Un cop presentat el projecte museològic (al darrer trimestre del 2002), calia adequar les propostes d'usos funcionals i espacials previstos amb un projecte arquitectònic precís, que aleshores començaren a elaborar els arquitectes Rafael de Cáceres i Felip Pous. De les reunions entre historiadors, arquitectes, escenògraf, Ajuntament de la Jonquera i Museu d'Història de Catalunya, n'ha de sortir el projecte final que s'ha d'executar i que ara és pràcticament enllestit. El pas següent, per la part que correspon a l'equip redactor (Pujol-Santaló-Cristià), és l'elaboració del projecte museogràfic, que haurà d'estar enllestit en el termini d'un any. Paral·lelament, caldrà constituir l'organisme de gestió, iniciar les obres de construcció de l'edifici i completar les fonts de finançament del projecte (que disposa ja d'un ajut europeu, amb una partida específica en el pressupost municipal de l'Ajuntament jonquerenc i amb el compromís d'ajut econòmic de diferents institucions públiques com la Generalitat o la Diputació de Girona). La previsió és que el Museu de l'Exili pugui obrir les seves portes a finals del 2004 o a la primera meitat de l'any següent.